

Megjelenik hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Elfizetési díj:

Egész évre	10	frt.	o.	é.
Félévre	5	"	50	kr.
Évnyegyedre	3	"	"	"
Egy óra	1	"	"	"

Szerkesztői szállás:

belső s^o számú 131. szám.

Kiadó hivatal:

középtetca Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

öt hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr. 2-ször 6 kr. 3-ször 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelik Alajosnál (Wolzeile 22.) Haasenstein és Voglernél (Neuer Markt 11 szám.)

Pestben: Zeisler M. (Király utca 60 sz.)

Nyilttéri cikkek

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők. Elfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

Elfizetési felhívás

„K. KÖZLÖNY“

1870-ki XV-dik évfolyamára.

A hirlaphelyeg eltörése folytán lapunk árát leszállítjuk, mindamellét legébbrebb figyelmet fordítunk szellemi beltartalmának gyarapítására.

ELFIZETÉSI DÍJ:

Egész évre	10	frt.	o.	ért.
Félévre	5	"	50	kr.
Évnyegyedre	3	"	"	"
Egy óra	1	"	"	"

Tisztelettel kérjük t. előfizetőinket, melótztassanak becses megrendeléseket mielőbb megtenni.

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középtetcai könyvkereskedésébe) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Az előfizetési pénzek beküldésénél postautalványt kérünk használni, mely jutányosabb a levélben való pénzbeküldésnél.

Pest, január 3. 1870.

(B.) Az ünnepi szünidők miatt nem lehetvén parlamenti szónoklatokkal táplálni a szédelgés politikusaiknak hiszékeny seregét, az ellenzéki lapok teljesítik e tisztet s ketőtözött buzgalommal szorják a recriminációkat és insinuatciókat a többség ellen.

Különösen a horvát és fiúmei kérdések azok, melyeket ismét elővettek, állítván, hogy ezek mai napig sem lévén teljesen megoldva, Magyarország területi épsége még ma is csupán papirosra tett kegyes óhajítás, egyéb semmi.

Az ily fajta recriminációk, kétségen kívül, hatnak azokra, kiket csattanós mondatokkal el lehet ámítani; de nem azokra, kik e kérdések kényes természetét megfontolva, azoknak gordiusi csomókénti, erőszakos, elhamarkodott megoldását nem óhajtják, hanem célszerűbbnek tartják a békés úton eszközölendő, azaz: a kölcsönös capacitatio és az érdekek kiméletes egyeztetése útján elintézését.

Az ellenzék által sürgetett modor, elméleti szempontból lehet ugyan correct, de mindent kockáztatna, míg a miniszterium által követett eljárás, a nélkül, hogy az elvet feladná, legroszabb esetben sem teszi kockára Magyarországot lételet, közcsendjét.

Meglehet, hogy a miniszterium s a többség az eddig követett útról letérve s az ellenzék kedvéért, egy Kárpátoktól Adriáig-féle jelszót írva zászlójára, a szédelgés barátainak tetszését megnyerné; de Magyarország könnyen oly bonyodalomba sodortatnék, melyből a veszteség nélküli kibontakozás vajmi nehéz lenne. E körülményt — meg vagyunk győződve — épen az ellenzék használná fel legnagyobb mohósággal.

Horvátországra szükségünk van az igaz, de nem kevesebb szüksége van Horvátországnak is arra, hogy Szt István koronájától el ne szakíttassék, s épen ezért ha ezen, ismételjük, szerfelett kényes természetű kérdés rendezése a megkezdett úton folytatattatik, elébb-utóbb azon horvátok is belátandják a Magyarországgal egység előnyeit, kik ma még a reactio s a fellátlindó déli Szlavia érdekében működnek, míg ha az ellenzék politikáját fogadná el a miniszterium, az ellenség táborába kergetnök egész Horvátországot.

Különösen a horvát határvidék rög-tőni polgárosítása képezi azon veszszöparipát, melyen az ellenzék egy idő óta lovagolni szeret, s miután most dictiózni nem lehet, a vezérezkírók ültek fel a kedvencz paripára, holott a baloldal szónokai épen úgy ismerik a horvátországi viszonyokat, mint mi; csak úgy értesülve vannak a reactionarius és foederalisticus pártmüködésekről, mint mi, s épen azért jól tudják azt is, hogy egyetlen elhamarkodott lépés minden eddigi eredményt megsemmisíthetne. Ők azonban mindezzel nem törődve, csupa párttacticakából mindent elleneznek és kárhoztatnak a mi jobbról jön.

Mi természetesebb már most, mint az,

hogy a miniszterium az interpellációk és vezércikkek daczára sem tér le az eddig jó sikerrel követett útról.

A mi a fiúmei kérdést illeti, kétségen kívül való, hogy e város Magyarországhoz tartozik, s részemről nem pártolhatnám e kérdés olynemű megoldását, mely azt Magyarországtól elszakítaná, azt azonban másod rangú kérdésnek tartom, hogy a magyar kormány közvetlen befolyása alatt mekkora helyhatósági autonómiával bírjon Fiume.

A baloldal férfiai is sokszor hivatkoznak Angolország példájára, de az angol ellenzék példáját követni nem szeretik, már pedig ez az ily kényes természetű kérdések megoldását csupa párttacticakából bizonyára nem nehezítené.

Még van az ellenzéknek egy kortesfegyvere, melyet időről-időre elő szokott rántani, hogy azt főleg a Királyhágón túl lakó honfiak izgatására használja, s ez nem egyéb, mint azon ferde állítás, mintha Erdélyben még ma is fennállanának a Bach által létrehozott intézmények.

Állítani sok mindent lehet, de bizonyítani csak azt, a mi valóság.

Egyébiránt hosszas lenne elősorolni hogyan lett a királyi kormányzók feloszlatva, mikép helyeztetek a törvényhatóságok a miniszterium közvetlen igazgatása alá, s általában hogyan töröltettek el a Bach-Schmerling-féle intézmények rendre, fokozatosan, s hogy ma már az 1848-ki pozsoni VII. s kolozsvári I. t. czikk rendelete teljesedésbe van véve, mert Erdély mind polgári, mind egyházi, mind kincstári, mind katonai tekintetben s általában az igazgatás minden ágaira nézve közvetlen a magyar miniszterium által kormányoztatik.

Csodálatos az is, hogy az ellenzék azal vádolja a kormányt, mintha Erdély egygyé alakítását elhanyagolná, míg a szász bureaucratapárt az ellenzéköt veti szemére, s így e két párt, bár különböző czél felé törekszik is, egyesített erővel munkál az 1867-ki törvények alapján létrejött szerződés megszilárdulhatása ellen.

Ha az ellenzék tagjai nem veszik magoknak azt a fáradságot, hogy a királyhágóntúli viszonyokkal kellőleg megismerkedjenek, ám lássák; de ne higyjék, hogy Magyarországnak ott lakó polgárai, bár mekkora tekintély előtt is meghajolva, készek volnának oly politikát elfogadni, mely az 1867-ki törvények s ezek közt az „unio“ról szóló t. czikk fogantatását megakadályozva, vagy hátráltatva Magyarország e végvárát egy újabb válságnak tehetné ki.

Pest, január 4. 1870.

(r. l.) Ő Felsége a király legközelebb ide váratik, de csak 48 órát töltend a fővárosban; Mária Valéria főhercegnőt jó látogatni.

A királyné folyó hó 16-kán érkezik meg Rómából Budára s mint eddig hiszik, itt töltend a farsangból néhány hetet, melyek alatt egypár udvari bál fog tartatni.

Mégis vannak boldogok, a kik nemcsak adnak, hanem kapnak is új évi ajándékok. Ilyenek voltak ez idén — a tavalyi év példájára — a miniszteriumok hivatalnokai, a fogalmazótól lefelé, kivéve a közlekedési miniszteriumot, melynek tagjai nem részesültek a szokásos gratificatióban, azaz új évi ajándékban.

Mi rendén találjuk, ha a szorgalmas tisztviselőknél — valóban csekély fizetésük mellett — jut egy-egy kicsiny ösztöndíj — csak teljék.

A lánchíd társulat is nagylelkűsködött, a mennyiben szintén új évi ajándékkal lepte meg személyzetét.

Fontosabb politikai események hiányában a népszámlálás foglalkoztatja most leginkább a kedélyeket, a mely a beérkezett távirati tudósítások szerint már országszerte megkezdett.

Budapesten szintén folyamatban van, és sok oly körülményt derít fel, melynek egyrészt örülhetünk, másrészt azonban nem örülhetünk.

Igy például a két testvérváros lakosainak összes száma — már az eddigi eredmény után ítélve is — sokkal nagyobb leend, semmint eddig képzeltük, hanem aztán a szegénység, a nyomor is kiáltóbb annál, melyről tudomásunk volt.

Az összeírásnál foglalkozó egyének állítják, hogy a külvárosok távolabb eső utcáiban vannak házak, melyek egyes szobái 10—15—20 családnak is szolgálnak lakbelyül.

És a rendőrség már csak a közegészség tekintetében is türi ezt! Vagy nem volt róla tudomása? akkor aztán miféle rendőrség?

A nemzeti színház zilált viszonyainak rendezésével megbízott enquete albizottságai — a mint eddig állnak a dolgok — e hét folytán befejezik munkájukat, mire összejönné a teljes enquete, és rostálni fogja az előterjesztéseket.

Ezek közül némelyek — a mostani auspiciumok szerint — meglehetősen oppositioval fognak találkozni.

Ilyen többi között azon javaslat, hogy az írók jövőre 15%-ot kapjanak előadásaikonk a brutto jövedelméből, mit némelyek sokálnak, és elégnék vélik a 10 prtot.

Mi nem e pontot tartjuk az albizottság javaslatában leggyöngébbnek, hanem azt, a mely az elfogadási díjt állapítja meg, t. i. bizonyos kifizetendő összeget, mielőtt a darab még adatott, tehát jövedelmezett, és így behizonyította volna, hogy vonzerővel bír.

Fizessük az írókat jól, adjuk meg nekik a 15%-ot, ez méltányos, de látatlanban semmit se gyűjtök; a szinmű hatását pedig csak akkor lehet látni, ha már adatott.

A másik „lapis offensionis“ az albizottság azon javaslata lesz, a mely a nemzeti színháznál életbeléptetett nyári szünetöt fenntartandónak véleményezi.

Ez ellen már az albizottságban is küzdött különösen Jókay és Vadnay, de a többség győzött ellenükben.

Sajnáljuk!

Ha Budapesten még egy vagy két magyar színház volna, nem szólnánk a nemzeti szünetlése ellen, így azonban határozottan roszalónak tartjuk azt, már csak azon szempontból is, mert Magyarország fővárosát magyar szinészet nélkül hagyni egy pillanatra sem szabad.

Kivánatos volna, hogy az enquete is osztaná e nézetet, s ezen értelemben határozná.

Deák-kör gyűlése.

Torda, decz. 12. 1869. — (Folytatása és vége.) Elnök előrebocsátja, hogy a kör fennállása óta már egy év járt le, hivatkozással a mostani nagygyűlést összehívó felhívásra, meleg szavakban köszöni meg nemcsak a saját személye iránti bizalmat, melyre alelnökségre lett megválasztatása által megtiszteltetett, hanem a többi hivatalársai és a központi bizottmányi tagok iránt is tanusított, az összes hivatali személyzet és a központi választmány nevében a lemondást nyilváníti, a bizalmat leteszi a gyűlés kezeibe s felkéri a gyűlést, miszerint a szükséges hivatali személyzet és a központi bizottmányt miként eszközölendő megválasztása felől intézkedni méltóztassék.

Azonban általános felkiáltások és éljenések után a gyűlés egyhangulag kijelenti, miszerint új választást nem eszközöl, és a meglévő egyéneket ujonnan megválasztottaknak tekinti. Jegyző bejelenti, hogy ha a gyűlés a választást illetőleg ekként intézkedett, miután a központi bizottmányok egyik érdemes tagja tiszt. Miklós Miklós elhalt, főtiszt. plébános Péterf János pedig lakását hivatali állásánál fogva ns. Dobokamegyébe tette át, e két hely betöltendő lenne, közfelkiáltással megválasztott dr. Wolff Gyula és. . . Elnök ezután tanácskozási tárgyává tizte, hogy a „kör“ belreform-kérdései közül különösen, melyeket véli előbb felkarolandóknak s kéri elhatározni azon módozatot, mikép kíván azokra vonatkozólag intézkedni.

Mire nézve a kör határozatában most egyelőre 3 főtárgyat jelöl meg, 1) a neveléstügyet s kimondja, miként szomoruan kelletvén tapasztalni, hogy népeink még most is oly kevéssé kívánják annak tüvös jótékonyosságát kellően átérteni, ez érdeke hatni tartja főkötelességének, s hogy minél hatósabb legyen ebbeli müködése —

alelnök tiszt. Albert János úr elnöklete alatt egy 6 tagból álló bizottságot nevezett ki, a mely a legközelebbi központi választmány elibe egy alapos tervezetet nyújtson be, mi uton lehet a neveléstügy iránti kellő érdekltséget, részvétet népeink előtt megkedveltetni, beléjük oltani; e bizottság tagjai ref. lelkes tiszt. Hegedűs Lajos, román lelkes tiszt. Rác Péter, egységihű tanár tiszt. Májai István, Nagy Miklós, Székely Miklós és főjegyző Nagy Imre.

2-dik főfontosságú tárgynak tekinti a megye rendezési ügyet, s főleg a helyviszonyokra nagy behatásúnak a szervezendő kir. törvényeszek törvényhatóságú területiek megállapítása és székhelyeinek meghatározását, s hogy e tekintetben is tevékenyen munkáljon a közkiállomnak minden

tekintetek helyes figyelembevételével, s mint-hogy szakismeretét és a viszonyok előleges számbavétele s beható tanulmányozása nélkül ily főfontosságú ügyben eljárni nem lehet; szintén egy bizottságot küldött ki törvényeszeki elnök Székely Elek elnöklete alatt, főbíró Miksa Elek, Szigethi Sándor, Lénárt Imre, Székely Miklós, Nagy Zsigmond és Nagy Imre tagok személyéből összeállítva, melynek hasonlólag feladata lesz a központi választmány elébe terjeszteni tüzetes véleményét.

3-dik főbb kérdésnek jelezte ez idő szerint a földmivelés, ipar- és kereskedelem virágzásának, egyik biztos emeltyűjének, a vasúti fővonalnak oly módoni megállapítására befolyjni, hogy az e vidék főpontját Torda városát szintén érintse, e bizottság tagjaivá Szigethi Sándor elnöklete alatt kineveztetek: m. mérnök Paulás Ignác, mérnök Vizi Endre és Kecskeméthy Soma; továbbá gróf Bethlen Géza, Hantz Pál és Nagy Imre jegyző.

S miután esen kérdések nagyon sürgősek, oda utasította a bizottságot, miszerint késedelem nélkül összejönné, megállapodásaikat a központi választmányunk terjeszték be, hogy annak szélesebb körben lett megvitatások után a párt organumai a politikai lapok utján közze tétessenek.

Kifejezetett egyszersmind, hogy e kérdéseknek tüzetes megvitatása, a felsőbb illetékes helyt leendő elintéztetések után a többi belkérdésekre is ki fog terjeszkedni, mihez képest az elnökség felkérte a körülményekhez képest újabb nagygyűlést hívni össze, a központi választmány pedig, mint a kör képviselete felkérte a napikérdésekkel addig is tüzetesen foglalkozni.

S ezzel a gyűlés elnök úr által zajos éljenések között bezárattott.

Ezt nagyszerű diszlokoma követte.

K. Nagy Imre.

A pénzügyi bizottság jelentése

az 1870-ki költségvetés tárgyában.

(Folytatás.)

A bizottság 7132 frtot véleményez levonatni s így az egész czim a tett változtatások szerint 152,700 frtra számíttatván, ezt megszavazandónak, az átruházást meg nem engedendőnek véleményezi.

Második czim. Statistikai kereskedelmi, bányászat, ipar- és vámlgyi czélokra 49,000 frt, így tehát a tavalyinál 11,500 frttal több.

A bizottság 49,000 frt helyett 46,200 frtot vél megszavazandónak. Az átruházás meg volna engedendő.

Harmadik czim. A gazdaság különböző ágai emelésére 85,000 frt, tehát több a tavalyinál 35,000 frttal.

A pénzügyi bizottság nemzetgazdasági szempontból óhajtanódnak tartja, vajha minél nagyobb összegek fordíthatatnának e czélokra. A 13-k rovataban előfordul 10,000 frt az István-telek fölszerelésére a pénzügyi bizottság véleménye szerint a rendkívüli kiadások közé volna sorozandó. Az ezen czim alatt megszavazandó összeget a pénzügyi bizottság tehát 75,000 frtban állapította meg s az átruházást az egyes rovatok között meg nem engedendőnek véleményezi.

Negyedik czim. Gazdasági tanintézetek.

Némi módosítások folytán a pénzügyi bizottság az előirányzott 145,700 frt helyett 128,700 frtot vél megszavazandónak, az átruházás a különböző tanintézetek költségei között nem lévén megengedendő.

Ötödik czim: Állami lötenyész-intézetekre 653,000 frt irányoztatik elő, s így e czimre 27,400 frttal kevesebb vétetnék igénybe, mint 1869-ben.

A bizottság a már mult évben tett bizottsági megjegyzést ismétli, miszerint ezen intézetek, habár nem jövedelmesség végett léptettek föleg életbe, hanem a lötenyészítés sikeres előmozdítása érdekében, mégis azok rendezése és kezelése vizsgálat alá vétessék, és hogy annak eredményéről előterjesztése a földmivelés, ipar- és kereskedelmi miniszteriumnak a mult országgyűlési határozat folytán még az 1869-dik év folyamata alatt terjesztessék a ház elé. A jelenlevő miniszter azon jéretet adá, hogy azon óhajnak, még mielőtt ezen jérentés a háznak benyujtatni fog, eleget teend. Miután csakis ezen előterjesztés nyomán lehet megítélni, vajjon az állami lötenyészítő intézetek rendezése és kezelése más alakra fektetendő avagy módosítandó, vajjon gazdálkodások eszközölhetők-e vagy sem, a pénzügyi bizottság egyelőre ezen czim alatt a kért összeget megszavaztatni véleményezi; az egyes rovatok között nem tartván megengedendőnek.

Hatodik czim: Vesztegetézetekre 44,200 frt, tehát a tavalyinál 500 frttal több. A pénzügyi bizottság ezen kiadásokat indokoltaknak ismervén el-

a 44,200 frtot minden átruházás megengedése nélkül megszavaztatni ajánlja.

Hetedik cím: A keleti marhavész elfojtására 51,000 frt, s így a tavalyinál 19,000 forinttal kevesebb.

A pénzügyi bizottság az ezen cím alatt előirányzott 5000 frtban megszavazandónak véli, átruházást azonban nem tart megadandónak.

Nyolczodik cím: Pesti állatgyógyintézetre 13,400 frt, tehát 4700 frttal több. A pénzügyi bizottság a kiadásokat indokoltknak találván, az előirányzott összeget megszavazandónak véleményezi. Az átruházás a rovatok között nem lenne megengedendő, hanem csak a rovatok egyes tételei között.

Kilencedik cím: Bányakapitányságokra 56,900 frt, s így 2800 frttal több.

Figyelmeztetett ezen cím tárgyalásánál a jelenlevő kereskedelmi miniszter ur a háznak azon, a múlt költségvetés tárgyalása alkalmával hozott határozatára, hogy a bányakapitányságok újra leendő szervezetére törvényjavaslat lesz a ház elébe terjesztendő. A miniszter erre azt válaszolta, hogy ezen törvényjavaslat szoros összeköttetésben levén az előterjesztendő bányatörvényvel, csakis kapcsolatban azzal terjeszthetik a ház elé. A bányatörvény körül folynak a munkálatok s a törvényjavaslat máris készülöben van, és így a ház ezen határozatának is nem sokára képes lesz eleget tenni. A pénzügyi bizottság ezen választ tudomásul vévén, az ezen cím alatt kért összeget az átruházás megszorításával megszavazandónak véleményezi.

Tizedik cím: Földtani intézetre 24,000 forint. A pénzügyi bizottság az előirányzott összeget átruházás joga nélkül az egyéb rovatok között megszavazandónak véleményezi.

Tizenegyedik cím: Postajövedelmek a szükséglet 3,646,300 frtra irányoztatik elő; annak ellenében a fedezet rovatában 3,655,150 frt mint bevétel ezen cím után. Marad tehát 8850 frt felesleg, a mennyivel 1870-ben máris a bevételek ezen cím alatt a kiadásokat túlhaladnák. Lennének ugyanis 1870-ben a kiadások nagyobbak 290,800 frttal, mint 1869-ben, ellenben a bevételek szintén többre — és pedig 299,650 frttal — tétetnek.

Örömmel veszi a pénzügyi bizottság az ezen ágra vonatkozó előterjesztéseket, melyekből kitűnik, mily nagy lendületet vett a mozgalom a postaforgalom terén hazánkban, de éppen ezen ágánál kiválólag szükségesnek találja, hogy az ezen jelölt első szakaszában hangsúlyozott részletesebb indokolások és kimutatások mindarról, mi a kereskedelmi miniszterium részéről az év folyamán alatt fogantatott és életbe léptetett, valamint összehasonlítások más országok kezelési eredményeivel, a költségvetéssel együtt a ház elé terjesztessenek. Mert csak ilyen kimutatások nyomán képes a pénzügyi bizottság fenforgó kérdéseket tüzetesen tárgyalni s az államháztartás ezen fontos ágáról határozottabb véleményt adni.

(Folytatása következik.)

TÁRCZA.

Utazás a pacific-vasuton.

I.

— Este utaztam el Newyorkból s 36 órai fáradsalmas utazás után érkeztem Chicagóba.

Az ugynevezett „Sleeping cars“-ak az éjszakerőségek mellett is utálatosak, mert egy közönséges coupé nagyságu helyen kell együtt hálni 5 köpdős yankeeval. Végtere is mindenhez hozzá szokik az ember, s nappal nagyon kellemes az, hogy felkelve a szabadba lehet nézni s a waggon végén ülést foglalva, verrandába képzeljük magunkat, honnan különösen a legutolsó vasuti kocsiról szép kilátás nyílik.

Nagyon kellemes az, hogy a vonatvezető minden étkezési állomáson előtt pontosan megmondja: hol és mennyiért és mit lehet enni, így nincs bajunk a számlával. A feketék ügyesen szolgálnak fel, gépius pontosággal mozognak, de ha valami rendkívülit kérünk, azt se kapjuk meg, de egyebet sem.

Pittsburg közelében Altonában reggeliztünk, ebédre, Belle-Allianceban voltunk, s Cantonban vacoráztunk; ez különösképp látszhatik, de bármilyik térkép meggyőzhet bárkit annak valóságáról.

Chicago-t itt a szép városok közé sorolják egészen fával van burkolva ezért nincs por, nincs lárna, s azt állítják, hogy asphal betöntéssel ép oly tartós, mint a kőjárda. A legnevezetesebb gépezetek itt az „elevator“; s egyszerre egész szekér gabna rakományát emeli fel 100 lábnyira, megméri, megtisztítja s másik oldalán a hajóba önti.

Az egész várost magasabba emelik, egyes házakat 10—20 lábnyira felsavarnak; egy nagy vendéglőt az alkalommal több lábnyira hátra toltak, a vendégeknek ki sem kellett belőle kilátni. Egy fából épült templomot törzestől 500 lábnyira taszítottak tova, s minthogy a munka 3 hetig tar-

Válasz

a „helyreigazító észrevételek“-re.

Kolozsvár város képv. testületének múlt évi decz. 17-diki közgyűléséről e beces lap múlt évi 150-dik számában —i—y—s. jegy alatt egy, a tényállással összhangzó tudósítás jelet meg, melynek írója egyfelől tartózkodva minden reflexiótól, másfelől az ügy iránt valódi érdekltséget tanúsítva, a lehető tárgyilagossággal közölte az ama gyűlésen Kolozsvár történetének hol és miképen leendő kiadása körül kifejtett vitát, kihagyva mindkét párt beszédeiből azt, a mi, felfogása szerint, a dologra nem tartozott, a mi hírlapi vitát idézhetett volna elő, s a szebb sorra érdemes ügyet még inkább elmérgesíthette volna.

A közlemény mérsékelt hangulata eltévesztette hatását.

„Az „igen“-nel szavazott képviselők közül többben“ e lap idei 185 számában magukat védni, eljárásukat igazolni törekednek, s ezt jogosan tesszik: a leggyőzöttek természetesen joga mindkettő. De — szabadon kijelentünk — hogy ezt nem használták tárgyilagossággal, hanem a vita tárgykörében maradván, hanem megtámadva kisebbítő insinuatiókkal személyeket, kérdések tárgyávaléve közgyűlésileg elhatározott tényeket, fölemelítve túlzárnyalt álláspontokat, szóval: ferditve, izgatva, hamis eulogizmusokkal élve a szerint, a mint céljukra nézve jónak látták.

„Az elpattanó húr még egy hangot adhat“ mondja a költő, és ez a hang a legkeserveesebb szokott lenni. Ugy van a jelen vitás esetben is. A védelem támadással, az igazolás súlyos vádak tárbázává lett; „az igennel szavazott képviselők közül többben“ nem elégedtek meg a val, hogy állításuk szerint saját érveiket védírattukban kifejtésük s mindenhonnan össze-vissza-gyűjtött újakkal pótolják; hanem a mieinket csafolni, devalválni s a hol egyik sem megy, tagadni, vagy nevetségessé tenni és így a határozatot a közvélemény előtt mintegy compromittálni igyekeznek.

Tartozunk magunknak és pártunknak — ha már így tetszett ellenfeleinknek minket nevezni — avval, hogy a „Helyreigazító észrevételek“-re, mi is ellenészrevételeinket megtegyük.

Részrehajlással van vádolva az említett tudósítás, azért; mert — állítólag — pártunk érveléseit egész terjedelmében adja, míg a másikat hallgatással mellőzi, vagy csak felületesen érinti. Mi úgy vagyunk meggyőződve, hogy közlő csak azt mellőzte mindkét fél beszédeiből, a mi a tárgyra nem tartozott, a mi sértett, izgatott és compromittált. Ha azt a célt tűzte maga elébe, hogy ne sértsen, polemizáljon okot ne adjon, az ügyet el ne mérgecse: másképp nem is tehetett.

Avagy kívánatos lett volna-e közölni önk vezérszónokának ama szavait, midőn az ajtó felé való padokban ül képviselők felé fordulva ingerült és izgató hangon, minden egyes szótágot különösen hangsúlyozva figyelmeztetett arra, hogy: „ez még csak az A., ezután jó a B. és C., hogy ez csak az első kötet, ezután jó még a 2-dik, a 3-ik és a többi, melyek kiadási költségének

tött, a községnek meg kelle szombaton tudakolni, hol fog a templom megállani. Ez bolondságnak tetszik, pedig szórul szóra igaz.

Jövő hétfőn elhagyjuk e nagy fészket s elmegyünk a pusztákra, az indiánok közé, hol még mindig veszélyes az utazgatás; ezt nem is írnam, ha nem akarnám Salt-Lake citybe leit szerencsés megérkezéstünk is fölemlíteni; innen ismét a polgárisult vidék a tengerpartig nyúlik.

Május 3-án hagytuk el Chicagót.

Newyorkból Sacramento-ig — eddig tart a vasut — vitelbértül 238 dollárt fizettünk; de már júniusban 170 sőt 150 dollára fogják azt le szállítani, míg a hajókon Newyorkból Panaman át 280 dollárt fizetnek; természetesen a vasuton, naponta 3—4 dollárt kell adni a sleeping cars-ért (hálókamrák), egyszerű ebéd bele kerül 75 cent — 1 1/2 dollárba, neol egy csésze kávéért és egy darab kenyérért 1/2 dollárt vesznek, egy tojásért 1/4 dollárt is adunk.

Hétfőn délben indulva Chicagóból este áthaladtunk a Mississipin, mely itt még nem igen tekintélyes folyó. A vidék szép, a vasut szilárdul épült.

Kedden Jóna államba értünk; nagyszerű zöld puszták, egy végtelen fűtenger, fák és házak nélkül csak távolról lehet bival- és zerge falkáit látni, de csak távolról. Este Omana-nál mentünk át a Missourin s így elhagytuk a keleti államok gazdag, nagy jövőt ígérő földjét s átértünk a puszta-ságok terére megismerkedni annak különböző alakjaival.

Szerdán észrevétlenül hajtunk, a North sikkágon és Cheyenne-n a Sherman állomásig a Black Hill legmagasabb pontjára — 8000, a tengerszine felett. Azért nem vetült észre a hegyremetelt, mert az egész vidék egy lassan emelkedő fennsíkra vezet; sokan azt várták, hogy a colossalis havasi hegységben, mely Amerika déli fokáig vonul fel, regényes havasi vidékekre találunk. Ép oly lassan ereszkedtünk le Laremy-be, a hol megváltunk a „sleeping cars“-októl, mert még nincsenek az egész vonalon elegendő számúak, volők elhagyunk a civilisatio utolsó nyomait is.

terhe Kolozsvár városa adózó polgárai véresverejttékkal szerzett filléreiből lesz fedezendő; vagy kivánatos lett volna-e, hogy egy másik szónoknak kérészetelési, esketési sat. agendákra vonatkozó kiméletlen hasonlatait reprodukálja? Mi mindkettőnek elmaradását azért látjuk helyesnek, hogy éppen e párt tagjai voltak azok, a kiknek befolyására el lön vette a III dik szakbizottság azon alaposan indokolt terve, hogy e mű kiadását nem az adózók filléreiből, hanem a Kolozsvár történetében megörökítve lévő nagy királyok és fejedelmek által adott jószágokért kapott urb. kárpótlásból kellene és lehetne legmáltóbban fedezni.

Ezt a tervet elvetették önk, a költségvetésből ki akarták töröltetni. Vajjon nem arra a gondolatra jött volna mindenki, hogy bizony itt mégis lenni kell oly irányzatnak, mely e mű kiadását nem jó szívvel veszi.

Továbbá tendenciosusnak nevezik a többen aláírók ama közleményét, állítván, hogy pártjukat úgy tünteti fel, mintha író személye elleni rosz indulat vezetne, s mintha személye és műve ellen hadjáratot folytattak volna. A kérdéses tudósításban ez mondván nincs. De hogy némelyeket e kérdésben személyes tekintetek vezetnek, azt a tudósítás mintegy fátynon át látattatja, és ez tény is. Tudósító azonban éppen önk érdekében jónak látta ezt is mellőzni. Avagy nem személyeskedés-e, midőn egyik szónokunk nem állotta nyíltan kifejezni, hogy írónak a gyűlésben jelenléte, s ön szellemi tulajdona mellett való felszólalásai sokakat bántanak? Most is azt mondjuk, hogy a pályahirdetés és a de me sine me elv értelmében, íróról a tanácskozáskor való részvételt megtagadni erkölcsi lehetetlenség. Hát a kizárási indítvány sem a személy ellen volt irányozva? Hát azon közgyűlési végzés, mely Nagy Péter képv. úrnak indítványára, a munka kiadását 1869—1870-ről el akarta halasztani s csak író felszólalására a kérésére lön megváltoztatva? Hát egyik pártíróknak a mű kiállítás költsége alkalmából egy gyűlésen tett az a nyilatkozata: 5000 frt kiadás igen drága dicsőség az írónak. Ez sem személyeskedés? Hát az, hogy csak a kiadás kérdésének elhatározásával már a 7 dik hónap telik; hát hogy azt terjesztették, hogy szerző az Agathyrzokról 15 ívet írt és a geológiai földabrosz 900 frtba kerül — jó akarat jele? Hát Nagy Péter képv. úrnak a költségvetésből kitöltési indítványa s az utóbbi gyűlés végén tett tiltakozása, hogy írónak útiköltséget ne adjanak? Ez sem személyeskedés? Ezt az idézett tények és az a körülmény, hogy önk ettől leginkább mossák kezüket, legéstegetlenebbül bizonyítják. A midőn azt sorolják elő, hogy miket tehetek volna: ez ügyvei való teljes ismeretlenségüket árulják el. Hogy a nem-bevégyzett művet kiadni ne engedjék, erre nem volt önknek módja, mert a jun. 23 diki gyűlés már elfogadta s kinyomtatását elvileg elhatározta. A mű terjedelméhez szólni szintén nem volt joguk; ezt a jogukat három történelmi szak tudósra ruházták; ezek nem sokallottak a 60 ívet, nem roszalták a geológiai történetészt, de az egész

Csütörtökön egy lapályos homokos pusztán surrantunk át, mely hajdan tengerfenék lehetett; a pálya innen kezdve nagyon nyomorult módon van építve; a vonatok nagyon lassan haladnak, hogy szerencsetlenségek esetére, kevesebb emberélet vesszen el.

Egy a síkéről lecsuszamodott és összetört tehervonat darabjai heverték az uton s általános rémtület okoztak; e napon és a reakövetkezőken az utfele látni lehet az összetört kerekeket, mozdony kémények stb. darabjait, mint a szerencsetlenül járt vonatok jeleit. Nem is csoda, mert a sínek fa küszöbei inognak, midőn a vonat felettök elhalad. Bitter Creek, hol regeliztünk, színtny, mint a többi utbaeső City, áll 5—10 városzatorból és 1—2 tabódéből. A mosdó vizet 20—30 mérföldről hozzák s egy medenceze vízért 1/4 dollárt kelle fizetni. Huszanként állóitunk ki reggelenként s mosdottunk teknőkből, fazékból, serpenyőkből, azután valami silány ételből falatoztunk, s csak midőn a vonat minden esengetés és fűtölés nélkül megindult, futottunk ki a sátrakból s ugráltunk fel a szekerek lépcsőire, a mint lehetett.

Délután Piedmont-ba értünk, hol egy kis munkás zavargás volt. Nehány ezer a pályánál dolgozott munkás, kik havak óta vártak munka díjjaikra, fenyegette a vonatok biztonságát. Mintegy 400-an Piedmontba gyűltek s midőn egy vonat a vasuti társaság alelnökével, Durant, és több társulati taggal megjött, megállították s el nem bocsáták, míg távira utján pénzt nem hozott, s azt köztük ki nem osztá. Most este Wasatch-ba érkeztünk.

Itt meg kelle állapodnunk, mert igen veszélyesnek látszott éjszaka menni át az „Echo-szoros“-on; miután azonban Wasatchban az a szokás, hogy az olyan embereket, kiknek pár száz tallér van a zsebükben, be nem zárható sátrakban megrohanják, kirabolják, kegyesek valának nekünk egy helytálló „sleeping car“- átengedni. Itt a magunkkal hozott ét- és italnemeűkből jóízűen lakmározunk, míg a kik előre nem gondoltak, sőtétben matattak valami silány ennyaló után.

Pénteken csak 9 órakor tetszett az ál-

művet megdicsérték, az irodalomra nézve nyereségnek, a monographiák közt díszes állást elfoglalónak jelentették ki s a jun. 23-ki közgyűlés határozata ezt bevégzett ténynyé emelte. A fauna és flora-rész szintén nem lehet kérdés tárgya, mivel még beadva nincs. Ez oldalról jó akarrattal, logicus észszel támadni nem lehet. Hogy mi kihagyandó, mi nem, arra nézve — úgy hisszük — írónak nincs tanára szűksége, iránytadója önbizalma és a két pályatűző hirdetemény, bírálói a háromtagu bizottság s majd a kritika. A Simon Elek öatóság alatti „balkövés“ — mint önk kifejezik — helyrehozása iránti jó indulatjuk is fűstbe ment jun. 23-ka óta. Az akkori közgyűlés nem volt oly fillérekedő, mint önk, nem beszélt ily kiméletlenséggel egy oly emberrel, a ki két évig ingyen szolgált városának, s egy ily nemes eszmét, minő Kolozsvár története megírása, a valóságos pontjára juttatott; hanem általános örömelekedés közt — melybe egy kigyósziszegés sem vegyült — üdvözölte s megkoszoruzta az író, köszönetet szavazott Simon Elek polgártársunknak. Egyébiránt a kiadás összegét józannal meg sem lehetett határozni; hiszen ki tudta csak levéltárunk történetirási anyagátalmát? Tehát ki tudhatta volna előre megmérni a munka terjedelmét, következésképp a kinyomtatási költség maximumát? A rövidlátás, vagy szenvedély most kereset hibát, de akkor megmondani képes bizonyosan nem lett volna. Hogy tehát önk ilyesmiket nem hoztak fel, maguktól elhárították a compromissiót; de író műve irányában jó akaratot ezáltal sem tanusítottak.

Végre ferditésekkel tudósítanak nevezik ama közleményét, s fölemlítve tudósító azon szavait, hogy: „elők az író a gyűlésből kizáratni kérte“ — „egy látszik, mondanak, tudósítónak e ferditéssel célja vala az előköt ügy tüntetni fel, mintha a szerző iránti csupa rosz indulatból hajlandó lett volna ellene valami brutális attentumot is elkövetni.“ Mi hisszük, hogy a tudósító ép annyira tiszteli a közgyűlést elnök urat, mint mi, ez ügy iránti jó indulatát tehát kétségbe nem vonja; mindazonáltal — nem tudósítónak, hanem az igazságnak akarva védelmére kelni — kénytelenek vagyunk a ferditési vádat visszaütasítani. A házszabályok idézett §-ke betűről-betűre így hangzik: „37. §. A közgyűlés minden tagja ki van zárva oly tárgyak feletti határozataitól, melyekre nézve ö közvetlenül akár személyi, vagy vagyoni tekintetben, akár mint ügyvéd, megbízott, vagy megbatalmazott érdekelve van, vagy pedig ha az érdekeltekkel első fokú verrokonságban áll.“ Önk e §-ket helyreigazító észrevételeikben így változtatják el: „bármely képviselő, ha valamely ügyben érdekelte fél, annak tárgyalásában s a határozathozatalban részt nem vehet.“ Hol van a kérdéses cikkben, mit önk bele csempésztek, hogy a tárgyalásokban részt nem vehet? Önk sokra képesek, de e szót a házszabályokba bele préselni nem. Más tanácskoznai, más határozni. Most a beülehetést még önk tanítják nekünk, holott Filip István pártfelek első alkalommal csaknem kizáratást indítványozott. Hogy a vita a ki, vagy

Jomas főnökének minket utra indítani. Malháinkat, melyeket már itt többé nem vesznek számba, magunk raktuk fel. Mivel az alagut még nem vala készen, egy ideiglenes pályán kelle a magaslaton áthalatnunk. Gondolhatjuk, milyen az ideiglenes pálya, mikor a rendes sem ér sokat. Hegyre fel csak ment valahogy, bár a mozdonyok gyakran visszafelé kelle haladni, hogy erőt vehessen a neki rohanáshoz. Hanem lefelé, ez már iszonyatos vala. Egy meredek lejtőn zezzugosan ment a pálya előre és hátra, úgy hogy elveszti az ember ballását, látását. Különbön a város regényes 1000, magas sziklafalak közt halad, egy szörzék alaku szikla van itt, melyről egy alkalommal Brigham Young 13000 mormonhoz szónokolt, midőn ezek a sóstavak felé vonultak.

Tizenegy órakor az aljba, Echo citybe értünk, áll pedig ez 3 faházból és 10 városzatorból a Weber river mellett; itt azon kellemes hírrel leptek meg, hogy a folyó harmadikszor vitte el a hidat, s így helyreállítására várunk kell néhány órát. De beesteledett, s miután az asszonyoknak szállást késziténk a pálya főügynökénél, ki ágáyt átengedte, maga a földön hált, comptoir-jának személyzete pedig az ebédlöben — visszafértünk a citybe s kávé főtünk az egyik faházban.

Vasárnap reggel elmentünk a folyó partjára mosakodni; de ez nagy bajjal járt, a part síkamlós volt, a víz mély és sebes. Innen elmentem a hölgyek tiszteltetére, mire a főügynök megvendéglét: volt soka, savanyu káposzta, borsó. Láttunk mormonokat és indiánokat tova vonulni. A kormányzósgal indián ügynökén éppen itt volt, ez beszédbbe elegetedett az indiánokkal; kérdezte tőlük: mit kérnek gyermekeikért; de szokásuk ellenére, most nem akarák azokat eladni. Bámulatos szépen ki voltak festve kékre vörösrre; egy ifjoncznak zöld orra volt. Egyik kék szemüveget hordott. Adtak nekik húst és kenyert, s azzal tovább lovagoltak. Négyen öön ültek egy lovon, egymás mögött; konyhaeszközök, fegyverek, kenyeres zsákok és eleven majorság lógott le a lovak oldaláról.

Pénteken csak 9 órakor tetszett az ál-

ki-nem-zárás felett három óranegyedig folyt, már e lap tisztelt szerkesztője igazságosan jegyzette meg és az leginkább bizonyítja, hogy önkök lelkében kizárási szándék buzogtat, csak hogy pártunk érveinek ereje lelohasztotta. Nézetünk az, hogy elnök úr ama cikket jogtalanul kívánta alkalmaztatni. *) Önkök kizárási díctelen kísérletének jogtalan, méltánytalan és helytelen voltára praegnans bizonyíték az az eredmény is, hogy épen a szólhatási jogát csak nehéz harez után visszanyert író ajánlatán alapszik a többségi — szerintünk igazságos — határozat.

A mit önkök pártunk egy vezérszónoka beszédének a tudósító bővebb kivonatolása által elkövetett ferdtetésnek neveznek, azt ismét vissza kell utasítanunk.

A bővebb, vagy rövidebb közlés egyfelől pártjog, másfelől joga a tudósítónak. Ha az eszmék menete az, a mint elő voltak adva, szók és irányt az apocryphá nem teszik. Egyébiránt pártunk azon szónoka nem szorult arra, hogy tudósítástevők fűzők össze s szedjék logikai rendbe beszédét; ennek legfőbb jelt most adta, midőn neki és társainak sikerült önkökkel szemben egy üldözött írónak igaz jogát kivívni. Nem itt a baj, tisztelt urak, önköknek az fájt, hogy a beszédet saját pártjuk férfiai közül is sokan helyteliséggel fogadták.

És itt a többen aláírók megróva azokat, a kik az írónak hat évi csaknem életébe került munkásságáról, áldozatairól, önmegtadadásáról, szellemi munkáit is megillető meleg részvétellel nyilatkoztak, a két párt nézeteit összevonva kívánják a közönség elé állítani. Pártunknak erre szüksége nem volt. Ez meg van nyugodva e becses lap elől érintett közleményben, melynek történeti háttéréről s objectivitasáról ma is meg van győződve, s azt egész kiterjedésében fenntartani kívánja, nem látva által, hogy a többen aláírók azt megdönthetnék. Megvannak ott a mi indokaink nem úgy, a minő világításban önkök adják. Az olvasó összehasonlításra a két közleményt s tudandó itélni. De mivel önkök által szemléltetett oly dolgok és tények vannak elmondva, melyeket ama gyűlésen nem hallottunk, melyek compromittálni és a közönség értelet félrevezetni akarják, szükségesnek látjuk ezeket is ellenesrészleteinket megtenni.

Azt mondják a „többen“ aláírók: a többségnek a díszesebb kiállításból vont érve nem áll, mert a helybeli nyomdavezetők közül egyik vállalkozott volna, de a nehéz természetű írónak nem kívánt érintkezése bocsátkozni. Felszólítottak a jelenlétet: el volt az a gyűlésben adva? Honnan tudják azt tisztelt képviselőtársaink? Mi azt állítjuk, hogy azon nyomdavezető az előadott indokkal nem élt, a pályamű írójával 20 év óta a legjobb viszonyban van, az 1869 aug 31-ai szakbizottság azon véleményét, hogy a mű az író méltányos óhajtatásához képest Pesten vagy Bécsben nyomassék, aláírta s most is mellette szavazott. Hogy Stein szépen nyomatta ki az unitáriusok „Nagy Varadi Disputatio“-ját, az meglehet; de ő nem vállalkozott; a ki pedig vállalkozott, róla mi a pontosság tekintetében felhozhatjuk azt, hogy ugyancsak az unitáriusok secularis ünnepeire ki nyomattak megígért „Keresztény Magvető“-t annak eitelése után több hónappal nyomatta ki, abban az Angustinovich képet oly könyomaiban adta, hogy némelyek példányaikból kivették; Papp Miklós 1868-dik évi naptárát (a „Magyar Polgár“ naptárát) ismét új év előtt kevéssel nyomatta ki, hogy már az ország mindenfelé naptárrel el volt telve; Benkő Károly 23 ívet tevő „Marosszéki leírását“ két évig nyomatta; könyomataira nézve az iménti adaton kívül még csak a Zalog-kölesön intézet bizonyos blanquetáit idézzük, melyeket ő állított ki, s az intézet másokat nyomtatott helyettök. Méltányos lett volna-e, hogy azon nyomdavezető a képes kiadás mesteriségét egy szegény íróra oly műven experimentalja, melytől az írói hitele meg alapítását várja??

A kelendősegre csak azt jegyeztük meg, hogy a ki tagadja azt, hogy a pesti könyvnyás szívesebben árulja az ő, mint a más bizományban levő, az általa, mint a más által kiadott könyvet, az tagadhatja a nap világos voltát is. S ha író Kolozsvárt is elad 100—150 példányt, mivel itt van annak valódi piaczeza, de p. o. Rath is elad Magyarországon 50—100 példányt rendes könyvvevőknek, azért mivel közvetlenül érdekelve van a haszon és ambitio rugói által: csak bizonyosabb az író haszna, mintha itt elkél amaz összeg, de a pesti könyvnyás pudli alá vagy raktárba teszi őket. Vagy az, a ki nem látja irodalmunknak Pesten való gyors centralisatioját?

A „többen“ aláíróknak szerző ellenében kifejezett azon megróvó ítéletére nézve, hogy jelenző az, hogy Finalival való privat-természeti ügyét egy közügyben maga érvel használtatni s máskor által is használtatni megengedte; erre azt jegyeztük meg, hogy az ily jellemű emberek nyilatáságát által inkább csak maguknak ártanak, míg az allokok és hypocriták másoknak és a közügyeknek is. A mit e megróvónon túl reflectálnak a „többen“ aláírók, rájuk alkalmazva mi is aláírjuk a nagy vagyunk meggyőződve: „hogy nagy

gyengesség és elfogultság jele, midőn valaki egy egész várost érdeklő közügyben mellékes és kicsinyes tekintetek által engedi magát vezéreltetni, s helyes iránynak azt tartja, a mit neki a szenvedély és gyűlölet sugall. Mi a „többen“ aláírókkal ellenkezőleg épen az ő pártvezéreiket látjuk a lelki eltévelyedés e szomorító útján. Mi botrányokatöknek őket tartjuk.

Hogy Kolozsvárt, vagy Pesten és Bécsben állítanak e ki gyorsabban egy ily művet, ezt kérdés tárgyává csak az elfogultság teheti. Szerző kötelezőszerű ígéretet bir arról, hogy a 60 ivnyi művet három, legfeljebb négy hónap alatt kellő díszszel kiállítják, még pedig a képekkel együtt. Melyik idevaló vállalkozónak erre, mihez legalább is 4—5 kitűnő szedő kell, holott nálunk gyakran csak egy vagy két szedő van a legnagyobb munkánál? Hát ha az megbetegszik, vagy felmond, mi lesz akkor? Egyébiránt erről is áll: ignotus fallit, notis est derisui. Hiszen 4—5 szedő kezéből egyszerre folyvást jön le 3—4 iv, csak az első elindulásnál van meg az időbeli késedelem; azután egymást éri. Míg ezt javítják, addig fenn újakat szednek s küldik le stb.

Felemlítik továbbá a „többen“ aláírók az adófilléretet. Helyes, mi is pártoljuk a közvagyonnal való takarékoskodást; csak azt találjuk különösnek, hogy némelyek minduntalan emlegetik ezt, mintha a forintokat fizetők nem is adóznának a város pénztárába. Felemlítik, hogy a nem Kolozsvárti nyomtatás által ezekre menő összeg vándorol külföldre — Pestre vagy Bécsbe — s elvonatik polgárainktól. Nézzük e valóban tíres nagy szókat. A mostani megállapodás szerént Pesten vagy Bécsben nyomnak a fennforgó műből 600 példányt 33 forintért, huszat számítva szedésre, 13-at papirosra; minthogy nálunk papiros nincs, ezt Pestről vagy Bécsből kellene hoztatni; ennek ára — 780 frt. A nyomás ára 20 frtjával 1200 frt. A rajzok hozzávetőleges kiállítás költsége 2900 frt. A papirosat és rajzokat így is, ugy is Pesten vagy Bécsben kellvén nyomtatni, ellenfeleink óhajtatása szerént Kolozsvárt maradna a szedési 1200 frt. „A dolgok ily állásában nem látjuk indokoltnak a „többen“ aláírók szerzőnek azon óhajtatását, hogy műve „külföldön“ nyomassék, s polgártársaink verejtékkel szerzett adófilléreiből ezekre menő tetemes költség — olvasd ezer kétszáz forint — idegen földre s kezekbe vándoroljon.“

Hogy a decz. 17-ki határozat nyomdánkra nézve szegénységi bizonyítvány lenne, tagadjuk; ösztön lesz a versenyre, s hisszük, hogy az illetők minden igyekezettel azon lesznek, hogy nyomdákat mihamarább a haladás és nyomdai tökély mai színvonalára emeljék. A kolozsvári ipar melletti buzgó szó emelést mi is szívünkkel pártoljuk, de ebből — b. Jósikával tartva — a szellemi iparosokat sem zárjuk ki, sőt — megvalljuk öszintén — hogy komoly és fáradságos művekben csak alig s alig gyarapodó irodalmunkat tekintve, azt valamennyi fölébe emeljük.

Valóban ajánlanunk kell példányképtől a „többen“ aláírók ezikkét, mint különösen tárgyilagos dolgozatot. Ebben személyekről vagy nincs szó, vagy a mi van, mind hivatalos és az illető gyűlésben történtek körül forgott; felmutatunk, mint a higgadt érvelés mintáját, mely pártunk egyéneiről nagyon lovagiasan, kímélettel szól; fel kell mutatnunk, mint a következetesség non plus ultráját. Vezérszónokunk azzal izgatott a gyűlésben a mű két első kötet kötet díszes nyomtatása ellen, hogy ez még csak az A., ezután jó a B. és C., hogy ez csak az első kötet, ezután jó a 2-dik, a 3-dik és a többi; itt ellenben, hogy a jutalom kiadását megtámadhassák, azon jóindulatból származó kételyüket fejezik ki „többen“, hogy bizonytalan, ha be lesz valaha végezve a mű; a cikkek írói megróvják e becses lap tudósítóját azért, hogy a szavazók polgári állását és characterét kifejezte, de a midőn bizonyítják, hogy Stein az unitáriusok könyvét oly szépen adta ki, hogy az bármely külföldivel versenyezhet, itt már melléteszik Szabó Károly nevéhez, hogy ő muzemi könyvtár és szakértő; szintegy a flora- és fauna ügyben is a szakképességre, mint a tudományi ügyekben — ugy látszik, előtűk is lényeges qualificatioira — hivatkoznak. De mégis igazság szeretetöknek legkiáltóbb jelt adják, s közleményükre a historiai teljes hűség koronáját azon értesítések által teszik fel, hogy pártunk óhajtott volna, hogy a mű 1000 példányban nyomassék s író a város költségén mindaddig „külföldön“ (értad Pesten, vagy Bécsben) tartózkodjék, míg a kinyomatás beveződik. Itt ismét a gyűlés tárgyalási körén túl ragadta higgadt vérmérsékük a „többen“ aláírtakat, vagy a szívek és vesék titkai vizsgálatába bocsátkoztak; mert mi erről nem hallottunk egy szót is. Való, hogy az 1000 példányban nyomtatás a III ik szakbizottság ajánlotta volt első véleményes jelentésében a szakértő bizottság javaslata alapján, valamint író felkűldését is; de csak addig, míg lithographiai és nyomdai intézeteket választ ki, a szerződések megkötői, erre pedig alig kellett volna több 100, legfeljebb 150 frt; pártunk több tagja régg kimondotta, hogy 600 példányba beleegyeztek, az útköltség kérdését szintén önként feladta, a másodsor kikűldött III dik szakbizottság jelentését a hol nyomtatás kérdésén kívül elfogadta s a többség határozatát vette. Ez önkök kívánta volna annyit

változtatni, hogy a 600-ból is nem 100-at, hanem mintha 1000-et nyomtatnának, 200 példányt tartsnak meg a város részére, de sikertelenül. Erről mondják önkök „többen“ aláírók, hogy a város nem áldozatkészséget tanusított szerző iránt. Igen, ugy van; de azután, hogy önkök kisebbségben maradtak.

Előre látjuk, hogy a „többen“ aláírók annyira biznak felfogásukban, s elannyira kicsinynek minket, hogy ezen viszonzásunkra is azt fogják mondani: felhozott érveink semmi súlylyal nem bírnak, egyik önmagában összeomlik, másikat a tényállás czafolja meg, szóval: minden mi argumentumaink füst és buborék, csak ellenfeleink áll mint a Sion hegye. Jakab Eleket Finalival szemben a gyűlölet vezet, míg Nagy Pétert és Szász Domokost az ő iránta való szeretet emészt meg; e lap tudósítója részrehajló, tendenciosus és ferde, a cultura azon fokán áll csak, hogy a beteghez doctort hív, nem hordart, tudományi ügyben a tudományi qualificatio tartja határozónak, nem a számot, míg az ők tudósításuk általában a történeti igazságnak megfelelő; a többség határozata a város java ellen van, de a mit ők akartak üdvére; és mi mindezekre azt mondjuk: legyen nektek a ti hitetek szerént. Még csak egyet: Zalavármegye monographiájára pályázó minden író figyelmeztetünk, nézzen végig elébb a megyei bizottmány kebelében, nincsen-e vagy egy személyes ellensége; ha van, vagy béküljön ki vele, vagy tegye le a tollat kezéből, nehogy ráfordítva éveit és vagyoni erejét, majd a kiadaskor ugy járjon, mint „Kolozsvár történet“-ének megírója. Ezzel ez ügyet részünkről is hirlapi téren befejezve: a közvélemény ítélőszéke elé bocsátjuk. *)

A „nem“-mel szavazott képviselők közül többen.

Nyilatkozat.

A „Magyar Polgár“ szerkesztője lapja f. évi 2-dik számában „Még egy szó a Jakab Elek ügyhez“ czim alatt, a helyett, hogy a fennforgó kérdés érdeméhez szólna s a „Kolozsvári Közöny“ folyó évi 1-és számában több városi képviselő által közreadott nyilatkozatban följegyzett érveket czáfolni avagy csak meg is kísérené, szokása szerint ildomtalanul gyansuit és személyeskedik. Ugyanis nem tekintve arra, hogy a kérdéses nyilatkozat „többség“ nevében jelent meg, jónak látta azt kizárólag az é igénytelen személyeknek tulajdonítani s engemet denuncianálni, mint a Jakab Elek ellen állítólag folytatott támadás egyik főhősét s szótját. Megnyugtató önézetem ellen vétenék, ha ez alaptalan ráfogás czáfolatába bocsátkoznám, s ennélfogva csupán annak kijelentésére szoritkozom, hogy egy oly szerkesztőnek, ki egy egész párt anonyim nyilatkozata alkalmából ily személyes és indieret megtámadásra engedi magát ragadtatni, az irodalmi illem kötelmeiről s korlátairól fogalma még távolról sincs. Ezen eljárása nem első s valószínűleg nem is utolsó bizonyosságul szolgál annak, hogy teljesen méltatlan azon dicséretre, a melyre lapja ugyanazon száma főzikkében pártjának egyik vezérférfia méltatja, midőn így ír: „Soha sem nézték önkök, ha itéltek valamely ügyben, hogy ki cselekedett, de csak is azt, hogy mit.“ Kár, hogy ezt a kristkindit, a mit új évre kapott, oly hamar öszterte.

A mi a „Kolozsvári Közöny“-ben közreadott pártnyilatkozat azon pontját illeti, melyben a „M. Polgár“ szerkesztőjének a minta nyomtatványokkal történt jellemző tévedésére van vonatkozás, erre nézve megjegyzem, hogy Földesi Sándor városi tanácsos, mint e tekintetben szem- és fültanú, nyilatkozatát a „Magyar Polgár“ szerkesztőséghez már beiktatotta s az annak közlését csak azért se tagadhatja meg, hogy nyilatkozatát épen általa szövegezték föl. Azon esetben, ha a közlész mégis megtadná, helyet talál az bizonyára e t. lap hátsóhján, s érdekes adatul fog szolgálni arra nézve, hogy minő értékek bírnak a „M. Polgár“ szerkesztőjének bombasticus referatói.

Kolozsvárt, január 5-kén, 1870.
Szász Domokos,
városi képviselő.

UJDONSÁGOK.

(cs.) Újévi üdvözlöt Deáknál. A Deák-párt, vezérét régi szokás szerént ez évben is üdvözölte. Ezúttal bizalmi és üdvözölő iratot intézett hozzá, melyet Somssich Pál, Szentiványi, Kardos, Juszt Kálmán, Sztányi Bernát és Pulszky Ferencz nyújtottak át, s melynek tartalma így hangzik: „Evek hosszú sora áll előtűnk, ugymond az irat, mint fényes bizonyéga önzetelen hazafiságnak. Föllumelkedve előteleteken, egyedül hazafiságod és bölcseséged által vezéreltelve, te jöltél ki mindig a legbiztosabb utat, mely hazánk boldogságához vezet. Minden előforduló alkalommal kifejeztük irányodban tántorithatlan bizalmunkat és öszinte tiszteletünket; — fogadd el ez év fordulónál jelenleg is az alólírottaknak azon szíves kívánságát, hogy a Mindenható hazánk javára téged eröben, egészségben és boldogságban sok évig eltessen! Pesten, 1870. január 1-én.“ (Következnek az aláírások.) E napon Pest városa képviselőtestülete és hatósága is tisztelkedett Deáknál. A küldöttégek tagjai: Gampel Alajos h. főpolgármester, Perger Ignác és Thaisz Elek főkapitány tisztelkedtek Deák Ferencznel. Gampel Alajos az egész város közönségének szívében élő jó kívánatoknak kifejezése mellett kérte egyúttal, hogy az ország szívének, Pestnek, érdekeit ezentul is oly melegen karolja

fel, mint azt eddig tenni szives volt. Deák Ferencz biztosítá a küldöttégek tagjait barátságáról; megköszönte a jó kívánatokat és a megjelentek meleg készszoitások közt távoztak.

(cs.) Az erdő-törvényjavaslat feletti szakszervezet, a mult hétfőn vette kezdetét, Goro ve miniszter úr terében. Az értekezlet csaknem egyhangulag tette magáévá a kormány javaslátában elfogadott azon elvet, miszerint a felőbb felügyelet a magánosok szabad tulajdonjogait lehetőleg kevésbé korlátozza és csak azon esetekben érvényesíttessék, ha ezt a közjó érdekei mulhatatlanul szükségesek teszik.

(cs.) A király ő Felségét mára várják Budára. A királyné pedig 15-ke táján tér vissza Romából és egyenesen Budára jó.

(cs.) Hirlapirói egyetem. Dorchesterben Angliában a hirlapirói pályára készülő ifjak számára egyetemet alapítottak, melyben a hároméves cursus alatt, vezércikkírás, jelentések, irodalmi bírálat- és hirlapirói illemből fog oktatás adatni. A mint halljuk, a „M. Polgár“ szerkesztője belmunkatársai közül vagy kettőt szándékozik oda küldeni.

(cs.) Nincs többé Wertheim-zár. Veres Dániel helybeli fiatal lakatos, az általa készített nyit eszközvel, ifjabb Groisz Gusztáv ügyvéd úr Wertheim-féle pénztárának kisérlet után, a zárnak legkisebb sérelme nélkül kinyitotta és pedig oly ügyesen, hogy a pénztár belső fiókjából kiszabadított kulcsot, a zár ismét ki- és bezárható lett és most is fennakadás nélkül használhatók. Wertheim és társa, a gyárunkból kikerült záratok sértetlenül kinyitónak arjegyzekeiben 1000 darab aranyat ígérték. Veres Dániel ez ígért teljesítése végett bekapogtatott. Lesz-e eredménye? az aztán más kérdés, minthogy az efféle ígéretek rendszeren csak a vevő közönség csalátleül használhatók. Honfitársunk ezen találmánya a zngoriaknak kevés, a mására áhitozóknak pedig valószínűleg nagy örömet fog szerezni.

(cs.) A budai népszínházat Buda város közönsége csakugyan eladová tette. Azt hisszük, hogy a város még jól megfontolja előbb ez ügyet, mielőtt végleg határozza. A népszínházra az egész nemzet adakozott, és bár Molnár úr ezen adakozásból begyűlt pénz köra részét nem oda fordította, hova kellett volna, még sem áll jogában a városnak, csak ugy mir nichts dir nichts, elkötá-vetyélni azt az épületet, melynek egész belső felszerelése a nemzet tulajdona. Ha csakugyan eladatja, meg kell becsülnetnie a beruházásokat és az így kitűnendő összeg képezze alapját a majd Pesten épülődő népszínháznak.

(cs.) Szilágyi Ferencz, az akademia közlelbi ülésében a vegyes házasságokról, különösen a Királyhágón innen hirhető vált Mikes Anna és Daniel István öszekötteséről értekezett.

(cs.) Göthe női alakjairól Stahr Adolf igen érdekes és finom aesthetikai izlésről tanuskodó, rövidebb jellemrajzokat írt, igen vonzó irányban, különösen hölgyek számára. E mű német nyelven igen szép acélmetszetekkel jelent meg. Most egy, az irodalom mezején előtűnk eddigelé ismeretlen egyeniség magyarra fordításával foglalkozik. Véleményünk szerént, aesthetikai művet szabatosan csak az fordíthat le idegen nyelvre, ki maga is aestheticus. Hogy Erdélyi Gyula úr az lenne, még eddig nem volt alkalmunk tapasztalhatni.

(cs.) A pesti nemzeti színházban megnyitása (1837) óta mindössze huszonhét eredeti dalmű került színre tizenöt zeneköltőtől. Köztük van Ruzitskának „Bélaútasa“ is.

(cs.) A kereskedelmi ifjak február 1-én tartandó táncszivalmának háziasszonyánál, a rendezőbizottmány b. József Lajosné ő nmlgat volt szerencsés megnyerhetni. A bizottmány elnöke id. Tauffer Ferencz úr. A meghívók a napokban küldenek szét. A kik ehhez igényt formálnak és történetesen még sem kapnának, sziveskedjenek a bizottmány elnökénél (nagy lábasház) reklamálni.

— T. Papp Gyula úr, a „Haza“ magyar életbiztosító-bank felügyelője városunkba érkezett, oly czélból, hogy a m. kir. belügyminiszterium engedélye és a n.-enyedi ev. ref. egyház megbízásából könyvirodalmányokat gyűjtőn e város lelkes polgárai közt az 1848/9-dik évben elpusztult N.-enyed város reformata templomának és tornyának kiigazítására, új harangok beszerzésére stb. Nem kételkedünk abban, hogy Kolozsvár derék polgárai meg ragadják az alkalmat s e nemes czél elősegítésére kezét nyújtanak n.-enyedi sokat szenvedett testvéreinknek. Elég lesz tehát, ha Papp Gyula buzgó honfitársunkat s e nemes czél becses figyelmükbe és sokott áldozatkészségükbe ajánljuk.

(cs.) Czikmántori Béla meghalt. Megdöbbenve vettük a lesújtó hírt, hogy szüleink öröme, bizsikesége, a társas körök kedvence, a feláldozó hű barát, a kitűnő képzettségű jogász, tegnap reggel hajnalban, rövid szenvedés után typhusban váratlanul elhunyt. A kérielhetetlen halál vihara derékban törte kétté az ifjú tügyet, mely oly reményteljesen indult felfelé. Még állt élt és már is meg kellett halmia. A kegyetlen sors pályáját sem engedé bevégezni s kiragadta kedveseinek köréből akkor: midőn mindnyájan benne llették örömlök. Temetése vasárnap déltán 3 órakor lesz. Legyen könnyű neki a föld és édes az örök nyugalom a rövid élet után! Nyugodjék csendesen! Sirja fölé az ifjuság megbízásából Molnár Antal fog emlébeszédet tartani.

(cs.) A kolozsvári keresk és lparkamara is felhívást kapott az illető ministertől, hogy adjon véleményét a tizedes mértékek behozatalára vonatkozó törvényjavaslatról. Most e felett folynak a tanácskozások a kamara kebelében.

(cs.) A légszesz világitásról azon jó hírrel lepjük meg olvasóinkat, hogy a vállalkozó, a ki nem más mint a bécsi gázvilágitó társulat igazgatója, Fashwdrich Gusztáv, közelebről itt járt s határozottan állítá, hogy a gázgyár építéséhez már april hóban hozzá fog s a gázvilágitást az egész városon már oktober hóban megkezdik. Adig is azonban nem árt, ha a városgazda jobban utána néz a világitásnak, mert lámpánkat most alig fénylenek jobban, mint a szentjánosbogár, különösen éjjel körül azt sem látja az ember a fal mellett jár-e vagy az utca közepén.

*) Csak határozatni kívánt a felett: alkalmazassék-e, vagy sem?

*) Magunk is befejeztünk nyilatnituk.

